

Taková byla 60. léta

Obrázky z let 1960 až 1969

I. První rok šedesátek (1960) Od neonů k socialismu a Dědu Mrázovi s. 8	II. Světové události očima Československa Od zbraní pro Afriku po Vietnam s. 28	III. Vesmírná dekáda Od majora Gagarina po americkou vlajku na Měsíci s. 52	IV. Pivo, rum a abstinence Od sto devíti litrů piva na hlavu po milióny sud s. 68
V. Volby, sjezdy, průvody Od červánků komunismu po okamžitý blahobyt s. 87	VI. Kmeny Od Apačů po hippies s. 102	VII. Černá kronika s. 120	VIII. Zlaté šedesátky Od Lásky nebeské k Miss 1967 s. 136
IX. Totalitní šedesátky Od střelby na hranicích po vlastizradu Pavla Tigrida v roce 1967 s. 154	X. Pražské jaro Od nástupu Dubčeka přes salvy na Letné po výhrůžky z Kremle s. 174	XI. Jedenáctičet srpnových dnů Od zlatého pokladu republiky k tankům na Václaváku s. 200	XII. Zápalné oběti Od Ryszarda Siwiece přes Jana Palacha po Evžena Plocka s. 242
XIII. Cesta k normalizaci Od zavřených hranic po ostrou střelbu milicionářů s. 260	XIV. Made in Czechoslovakia Od nesplněných pětiletok po Šikovy reformy s. 284	XV. Z manéže do Hollywoodu Od Starců na chmelu po Oscary s. 300	XVI. Literární dekáda Od Bondyho přes Holana po Havla s. 318
XVII. Exploze v ateliérech Od sorely k explosionalismu a raketě na Ještědu s. 334	XVIII. Zrození bigbitu Od jazzu ve Viole přes The Primitives Group po Karla Kryla s. 356	XIX. Sportu zdar! Od stříbra z fotbalového šampionátu v Chile po Věru Čáslavskou s. 376	XX. Abeceda šedesátek Od Akce Z přes sířonovou láhev po žigulík s. 396

Šedesátky

1960–1969

TAKOVÁ BYLA ŠEDESÁTÁ LÉTA.

Padesátá byla horší. V květnu 1960 režim propustil přes pět tisíc politických vězňů právě z padesátých let, v říjnu 1962 byl odstřelen pomník generalissima Stalina na pražské Letné. Státní bezpečnost sice zatýkala další nepřátele socialismu, v rámci možností se ale dýchalo mnohem volněji a lidem se vracel úsměv do tváří.

Minisukně, zlatí slavici, bigbít, volba miss, happeningy, hippies, nová filmová vlna, Suchý a Šlitr, Blue Effect, Laterna magika, kinoautomat, emběčko či zrození Jára Cimrmana. Šedesátky měly zvláštní lesk, přesto stále smrděly i kriminálem – vždyť za politické postoje se zavíralo ještě v roce 1967. A znovu už v roce 1969. Někdy se oné éře říká „zlaté šedesátky“, jenže co bylo „zlatého“ třeba na procesu s emigrantem Pavlem Tigridem, jenž byl v roce 1967 odsouzen v nepřítomnosti za rozvracení republiky na neuvěřitelných čtrnácti letech? KSČ vadilo, že v Paříži vydával exilový časopis Svědectví.

Jedinec, jehož rodný list uvádí letopočet 1968 nebo 1969, si z dekády, které věnujeme tuto knihu, v podstatě nic nepamatuje. Když však začal pobírat rozum, slýchával doma dramatické historky o sovětských tancích v ulicích, o upáleném Janu Palachovi nebo o střelbě

milicionářů do demonstrantů, kteří si přišli na Václavské náměstí připomenout první výročí invaze ze srpna 1968. A jindy se vzpomínalo na pražský beatový festival, pouštěl se Karel Kryl nebo „Kubiška“ a z knihovny se obřadně vyťahovaly časopisy Reportér či knihy Jaroslava Foglara, Josefa Škvoreckého a Milana Kundery.

Z kulturních plodů šedesátých let ovšem nelze vyvozovat, že to byla svobodná doba. Asi si vzpomenete na jména Dubček, Černík, Smrkovský, Kriegel a dalších politiků takzvaného pražského jara 1968. Třeba František Kriegel patřil v roce 1968 k nejoblíbenějším politikům, přitom při únorovém puči v roce 1948 zastával post zástupce velitele ozbrojených Lidových milicí a podstatně se tak podílel na proměně Československa v poslušný sovětský satelit. Politici pražského jara se pluralitní demokracie báli jako čert kříže, hájili vedoucí úlohu strany a pokoušeli se pouze o jakousi demokraticizaci. I to stačilo, aby sovětský Kreml zbuntoval v srpnu 1968 pět armád Varšavské smlouvy, jež občany Československa přijely „zachránit“ před kontrarevolucí.

Šedesátky byly jen jednou ze čtyř dekad komunismu (1948–1989), kterými neustále otřásal vnitrostranický boj, jehož vítězi se stávali příznivci moskevského kurzu. Možná to byla

nejsnesitelnější dekáda z těch čtyř, pořád však sevřená obručkami totalitního režimu. Na to bychom při listování touto výpravnou publikací neměli zapomínat.

Jaromír Soukup
generální ředitel vydavatelství
EMPRESA MEDIA, a. s.

První rok šedesátek (1960)

Od neonů k socialismu a Dědu Mrázovi

Kilo kávy za 38 Kčs

Neonová Praha

Smrt na Hlubíně

Zatýkáni kněží

Jak zvítězil socialismus

Móda z Moskvy

Český sen o moři

Dovoz radosti

Důl Nosek, 20 obětí

Vstříc komunismu

Praha budoucnosti

Rudá hvězda ve zlatém rámu

Interview s Dědou Mrázem

JAK UVÍTAT VYBUDOVÁNÍ

SOCIALISMU. Přijetí nové ústavy v červenci 1960, v níž bylo řečeno, že „socialismus v naší vlasti zvítězil“, přijala oficiální média s nadšením. Deník ústředního výboru KSČ Rudé právo budovatelským patosem a Literární noviny poetickým socialistickým realismem z pera spisovatele Petera Karvaše, který barvitě popisoval samotné hlasování o ústavě na Pražském hradě:

„Za otevřenými vysokými okny Španělského sálu padal letní déšť a voněly a šuměly a zpívaly koruny hradčanských zahrad. V ozářené a zářící konferenční síni se zdvihly ruce hlasujících delegátů. Zatřpytily se bílé obdélníčky mandátů – zrodilo se rozhodnutí o blízké budoucnosti státu, socialistické republiky. „Je někdo proti?“ zeptal se předsedající. Nikdo nebyl proti.“

Nikdo ani nemohl být proti. Kdo by se veřejně pokusil zpochybnit novou ústavu, skončil by ve vězení. První tajemník ÚV KSČ a prezident republiky Antonín Novotný sice v květnu vyhlásil rozsáhlou amnestii, StB ale ve stejnou dobu lovila nové oběti.

Socialismus, který vyhlásil Novotný, byl pořád jen diktaturou, byť strana ve srovnání s počátkem padesátých let povolovala šrouby. Z pohledu pražského chodce nebo venkovské dojičky se však přece něco měnilo. Všední dny byly barvitější, ve městech svítilo stále více neonů a snilo se o letech do vesmíru i visuté rychlotramvaji nad čtyřproudými pražskými bulváry.

„Vítězství“ socialismu nebylo bez obětí ani pro ty spoluobčany, kteří upřímně věřili, že byl opravdu vybudován a že je brzy čeká komunismus. Kvůli plnění nespílitelných plánů se třeba v uhelných dolech rubalo „jak o dušu“ i na úkor bezpečnosti práce, takže rok 1960 přinesl dvě velká hornická neštěstí s desítkami obětí.

„Historické rozhodnutí a čin, který zasahuje budoucnost,“ končila Karvašova reportáž ze Španělského sálu, kde byl hlasováním poslanců Národního shromáždění učiněn poslední krok k dovršení socialismu. Ano, na tom byl kus pravdy. Tento druh socialismu s neomylnou vedoucí úlohou Komunistické strany Československa zasáhl budoucnost ještě na hodně dlouho. Trval až do listopadu 1989.

Kilo kávy za 38 Kčs

**Balírny státního obchodu
v pražských Vysočanech,
kilogram kávy stojí 38 korun,
11. leden 1960.**

Při průměrné mzdě 1303 korun (Kčs) se v roce 1960 dalo žít i s jistou noblesou. Nikoli ale s důchodem od 230 do 440 Kčs, což byla parlamentem zaručená měsíční penze zaměstnanců JZD a státních statků. Ceny vybraných potravin z počátku roku 1960 zaznamenal kronikář Mílotič na Hodonínsku: 1 kg cukru 9,60 Kčs, rýže 8,50 nebo 4 Kčs dle jakosti, 1 l mléka částečně odtučněného 1,70 Kčs, 1 kg obyčejného chleba 2,60 Kčs, kmínového 2,80 Kčs a výražkového 3,40 Kčs, 1 kg másla 38 Kčs (II. jakosti 34 Kčs, výběrové 44 Kčs), 1 kg sádla 32 Kčs (I. jakost) či 22 Kčs (III. jakost), 1 kg vepřového masa 38 Kčs, 1 kg zrnkové kávy 38 Kčs, vejce 0,80 Kčs, 1 kg kostkového cukru 9,60 Kčs. Výše důchodů už byla uvedena, hrubé mzdy zemědělců ve Státním školním statku v Míloticích kronika popsala takto: „V živočišné výrobě je 10 zaměstnanců, jejichž odměna činí 1200–1500 Kčs měsíčně. V rostlinné výrobě je 19 zaměstnanců, z toho 4 traktoristé, 2 kočí, dále kovář, stolař, zedník a hlídač. Traktoristé a u potahů pobírají 1200–1500 Kčs, děvčata v rostlinné výrobě 600 až 800 Kčs.“

Neonová Praha

**Svítilící neony v Praze
Na Můstku. Pohled na Dům vlny
a hedvábní s neonovou raketou,
symbolem dobývání vesmíru,
20. březen 1960.**

V nové dekádě měl člověk konečně pokořit vesmír a předpokládalo se, že to bude sovětský kosmonaut. Socialistický člověk. Na Domě vlny a hedvábní na doteku Václavského náměstí a ulice Na Můstku se proto rozsvítila neonová raketa s nápisem Mír, na níž zářily do tmy i pěticípá hvězda a srp s kladivem. „Neony! Nerozlučná součást moderního osvětlení rušné části Prahy. Kolik fantazie a trpělivé práce je v nich skryto,“ zaznělo v reportáži Světla Prahy, která vyšla v prvním čísle časopisu Květy roku 1960. Nová dekáda začala a věřilo se, že bude lepší než ta minulá spojená s Klementem Gottwaldem a generalisimem Stalínem. „Neony však skrývají jedno nebezpečí – nevkus. Je na našich výtvarnicích, jak se s touto otázkou vyrovnají. Aby i noční Praha byla stále krásnější,“ nabádaly Květy, kritika svítící rakety s hvězdou to určitě nebyla. Na snímku je patrná i reklama státní firmy Čechofracht, původně rejdařské, v roce 1960 mezinárodní zasilatelské společnosti. Neonové jsou i hodiny stejně jako v popředí vývěsní štít oblíbeného automatu (bufetu) Koruna.

Smrt na Hlubině

**Loučení se čtyřiapadesáti
horníky, kteří zahynuli při
výbuchu metanu v ostravském
Dole Hlubina, 24. květen 1960.**

„A klec jezdívávala nahoru a dolů, /
a klec jezdívávala nahoru a dolů /
v tvý hlavě, / když jsi spal. // Ten sen
se leskl jak uhlí, / ten sen se leskl
jak uhlí, / stokrát tě, synku, / zasy-
pal,“ složil básník Josef Kainar roku
1960 temné hornické blues (báseň
se jmenuje Havířská). Závaly, výbu-
chy, otravy, to bylo v černouhelných
dolech na Ostravsku každodenní
smrtné riziko. V neděli 22. května
došlo v Dole Hlubina v Ostravě-Vítko-
vicích k výbuchu metanu a uhelného
prachu. „Na místo neštěstí se v nedě-
láno dostavili zástupci ÚV KSČ

a vlády, ÚRO a Ústředního báňského
úřadu. Přítomen byl rovněž ministr
paliv soudruh Josef Jonáš,“ líčilo tra-
gédii Rudé právo. Soudruzi už obě-
tem moc pomoci nemohli, během
sedmnácti hodin po výbuchu bylo ze
sloje vyproštěno 54 udušených hor-
níků. Tak velké neštěstí se nedalo uta-
jit, proto se strana rozhodla uspořá-
dat společný státní pohřeb v úterý
24. května. „S tragicky zahynulými se
v Ostravě rozloučily tisíce občanů,“
konstatovala zpráva ČTK. „Všechny
ty chlapy jsem dobře znal, pracoval
jsem v rubání s nimi. Pár dnů před-
tím mě ale přeřadili na ražbu, jinak
jsem mohl mít také pohřeb,“ vzpomí-
nal v roce 2017 pro časopis TÝDEN
Eduard Halberštát, který v době roz-
hovoru „přežil vlastní smrt“ o celých
sedmapadesát roků.